

УДК 32.019.51(477)''312''

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Н. О. Заніздра

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна. E-mail: vzanizdra@mail.ru

Розглядаються основні напрями й завдання державної інформаційної політики; аналізується її сучасний стан; зазначаються проблеми в інформаційній сфері держави; характеризуються основні шляхи вдосконалення інформаційної політики України; доводиться, що державна інформаційна політика повинна закласти основи для вирішення фундаментальних завдань розвитку суспільства, головними з яких є формування єдиного інформаційного простору України та її входження у світовий інформаційний простір, гарантування інформаційної безпеки особистості, суспільства й держави.

Ключові слова: державна інформаційна політика, інформаційна сфера, інформаційна діяльність, інформаційний простір.

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ И ПУТИ ЕЁ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Н. А. Заниздра

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского
ул. Первомайская, 20, г. Кременчуг, 39600, Украина. E-mail: vzanizdra@mail.ru

Рассматриваются основные направления и задачи государственной информационной политики; анализируется её современное состояние; указываются проблемы в информационной сфере страны; характеризуются основные пути совершенствования информационной политики Украины; доказывается, что государственная информационная политика должна заложить основы для решения фундаментальных задач развития общества, главными из которых являются формирование единого информационного пространства Украины и её вхождение в мировое информационное пространство, гарантирование информационной безопасности личности, общества и государства.

Ключевые слова: государственная информационная политика, информационная сфера, информационная деятельность, информационное пространство.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Проблеми утвердження пріоритету людини в економічній, політичній і духовній сферах у сучасний період розвитку українського суспільства значною мірою пов'язані з узгодженням державного управління та правовим регулюванням суспільних відносин в інформаційній сфері.

Конституція проголошує Україну суверенною і незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. Саме така держава повинна ставити науку, техніку та інформацію на службу всьому суспільству і кожній окремій людині, спрямовувати їх використання на гармонічний, всебічний розвиток особистості.

Еволюція суспільства та держави по-требує цілеспрямованої інформаційної політики, що має стати одним з першочергових завдань державної політики та істотно вплинути на реалізацію реформ в Україні.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. У сучасних вітчизняних дослідженнях окремі теоретичні та практичні аспекти інформаційної політики розглянуті І. Арістовою, Л. Губерським, В. Івановим, Є. Камінським, О. Литвиненком, Є. Макаренком, А. Москаленком, Г. Почепцовим, С. Чукут, Ю. Шемчушенком. Проте основні завдання державної інформаційної політики потребують подальшого дослідження.

Згідно зі ст. 6 Закону України «Про інформа-

цію», *державна інформаційна політика* – це сукупність основних напрямів і способів діяльності держави, спрямованих на одержання, використання, поширення та зберігання інформації. Головними напрямками і способами державної інформаційної політики є наступні:

- забезпечення доступу громадян до інформації;
- створення національних систем і мереж інформації;
- зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності;
- забезпечення ефективного використання інформації;
- сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню національних інформаційних ресурсів;
- створення загальної системи охорони інформації;
- сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації й гарантування інформаційного суверенітету України;
- сприяння задоволенню інформаційних потреб закордонних українців [1].

Державну інформаційну політику розробляють і здійснюють органи державної влади загальної компетенції, а також відповідні органи спеціальної компетенції.

Необхідно пам'ятати, що державна інформаційна політика повинна ґрунтуватися на принципах відкритості; рівності інтересів усіх учасників інформаційних відносин; системності; пріоритетності вітчизняного виробника; несуперечності соціальним інтересам громадян; соціальної орієнтації; пріоритету права перед силою [2].

Варто зауважити, що при визначенні основних напрямів державної інформаційної політики слід урахувати сучасні умови суспільного розвитку, а саме: формування інформаційного суспільства, яке уможливорює поширення процесів глобалізації, усуває комунікаційні бар'єри на різних рівнях – між державному і на рівні окремих громадян. З огляду на це, серед головних напрямів здійснення сучасної державної інформаційної політики Г.Г. Почепцов виокремлює такі: забезпечення свободи слова; сприяння вільному доступу до суспільно значущої інформації; збереження суспільної моралі, захист честі й гідності особистості; сприяння конкуренції у сфері засобів масової інформації; залучення інвестицій у розвиток ІКТ та їх пільгове оподаткування; сприяння відкритості та прозорості органів державної влади й місцевого самоврядування; захист самобутності української культури й мови; переведення культурної спадщини держави в цифровий формат; захист інтересів найбільш уразливих категорій громадян в інформаційній сфері; боротьба з неналежним використанням сучасних інформаційних технологій; гарантування інформаційної безпеки; захист персональних даних; охорона недоторканності приватного життя; формування позитивного іміджу України та її державних органів у світі [3].

За роки незалежності в Україні зроблені суттєві кроки на шляху до розвитку інформаційної сфери як особливої системи суспільних відносин, які виникають у всіх галузях життя й діяльності суспільства та держави в результаті одержання, використання, поширення й зберігання інформації. Насамперед хотілося б наголосити на законодавчому закріпленні права особи на інформацію та на вільне її поширення в середині країни і за її межі, а також на трансформації моделі взаємовідносин між органами державної влади та засобами масової інформації, на створенні національних систем і мереж інформації тощо.

Сьогодні в державі відбувається стабільний розвиток і структуризація сегментів вітчизняного інформаційного ринку як системи економічних, організаційних і правових відносин щодо створення, продажу й купівлі інформаційних ресурсів, технологій, продукції та послуг [4].

Згідно з Концепцією національної інформаційної політики України, сучасна державна інформаційна політика реалізується різними шляхами:

1) розроблення та прийняття Закону України про доступ до інформації з метою визначення механізму реалізації права кожного на доступ до інформації, якою володіють суб'єкти владних повноважень;

2) встановлення відповідальності за порушення законодавства про інформацію;

- внесення змін до законодавства щодо:
- запобігання процесам монополізації вітчизняного ринку телерадіомовлення;

- забезпечення прозорості відносин власності стосовно засобів масової інформації з метою унеможливлення маніпулювання громадською свідомістю;

- удосконалення процедури реєстрації та переєстрації друкованих засобів масової інформації;

- встановлення відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту суспільної моралі;

- 4) сприяння розвитку сфери друкованих ЗМІ; встановлення порядку надання дозволу на розповсюдження зарубіжних друкованих ЗМІ;

- 5) забезпечення розвитку сфери телебачення і радіомовлення, а саме:

- збільшення покриття території України телерадіомовленням вітчизняних аудіовізуальних засобів масової інформації;

- внесення змін до Закону України «Про телебачення і радіомовлення»;

- упровадження цифрового мовлення у терміни, визначені міжнародними угодами, та забезпечення вільного доступу до нього всіх верств населення;

- здійснення заходів щодо створення та належного функціонування системи суспільного телебачення й радіомовлення з урахуванням необхідності захисту суспільних інтересів, культурних цінностей і плюралізму ЗМІ під час впровадження цифрового мовлення;

- розвитку супутникового мовлення;

- розвитку кабельного телерадіомовлення;

- модернізації мереж поширення програм національного радіомовлення;

- використання широкосмугових телекомунікаційних мереж з високою пропускнуою здатністю для забезпечення Інтернет-мовлення;

б) забезпечення розвитку Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ» з метою підвищення ефективності його діяльності до рівня провідних європейських інформаційних агентств;

7) розширення міжнародного співробітництва в інформаційній сфері, зокрема сприяння обміну інформаційними продуктами між українськими та зарубіжними ЗМІ, а саме:

- сприяння співробітництву між вітчизняними ЗМІ та засобами масової інформації українських громад за кордоном;

- розширення мережі кореспондентських пунктів вітчизняних ЗМІ за кордоном і створення належних умов для їхньої діяльності;

- сприяння розміщенню та діяльності в Україні кореспондентських пунктів провідних зарубіжних засобів масової інформації;

– поширення за кордоном вітчизняної друкованої продукції іноземними мовами;

– забезпечення трансляції програм телерадіомовлення України на територію інших країн;

– створення й функціонування української редакції міжнародного телевізійного каналу «Європьюс»;

8) покладання на Державний комітет телебачення і радіомовлення завдань щодо формування державного замовлення на виготовлення й розповсюдження соціальної реклами; удосконалення системи підготовки спеціалістів в галузі інформаційної діяльності; впровадження новітніх науково-дослідних програм розвитку інформаційної сфери [4].

Дійсно, на сьогодні в Україні сформульовано й законодавчо закріплено основні принципи, завдання та стратегічні напрями державної інформаційної політики, сформовано державні інститути відповідної компетенції, ухвалено цілу низку концепцій, програм і планів дій. Але разом з тим інформаційна політика держави в сучасній Україні характеризується різноспрямованістю, нескоординованістю діяльності різних відомств, непослідовністю та непрозорістю в реалізації запланованих заходів. Зважаючи на ці обставини, Україну поки що не можна віднести до інформаційно незалежних держав.

У державній інформаційній політиці України не вирішеними залишається багато питань. Зокрема, неузгодженість окремих норм законодавства, що регулює інформаційну сферу (недієва система державного регулювання медіа-простору, відсутність єдиного бачення напрямів його подальшого розвитку, нерозвиненість національної системи поширення інформації в глобальному масштабі); недостатня інформаційна присутність України в глобальному медіа-просторі, підвищена інформаційна залежність від іноземних держав і медіа-структур; незадовільний стан мережі дротового радіомовлення; застаріле технологічне обладнання українських телерадіокомпаній; недостатній рівень розвитку новітніх засобів комунікації; монополізм кабельного мовлення; надзвичайно повільний перехід на цифровий формат мовлення; ринкова стихійність телекомунікаційних мереж і комп'ютеризації, низька керованість ними з боку держави; неврегульованість підготовки та працевлаштування в межах держави ІТ-спеціалістів; недостатня кількість державних програм, що стосуються формування інформаційного суспільства.

Перелічені вище проблеми в інформаційній сфері свідчать про необхідність удосконалення державної інформаційної політики, зокрема щодо визначення механізму державного регулювання відносин у сфері забезпечення реалізації права кожного на доступ до інформації; зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності; сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню

національних інформаційних ресурсів; створення потужної й конкурентоспроможної національної системи інформаційного виробництва, здатної об'єднати суспільство на ґрунті спільних цінностей, завдань, ідей і сприяти всебічному розвитку особистості; подальша технологічна модернізація з орієнтацією на розширення присутності в міжнародному розподілі праці у сфері ІКТ; сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації й гарантування інформаційного суверенітету України.

З метою вдосконалення державної інформаційної політики в Україні Указом Президента передбачається розробити проект Стратегії впровадження національної інформаційної політики, в якому основна увага повинна приділятися впровадженню дієвих механізмів реалізації інформаційних прав і свобод громадян, суспільства, держави; подальшому вдосконаленню законодавства в інформаційній сфері; розвитку на основі сучасних ІТ національної інформаційної інфраструктури; визначенню порядку функціонування та механізмів державного контролю за супутниковими, кабельними й комп'ютерними системами передачі інформації; формуванню єдиної державної системи зв'язків із громадськістю; подальшій лібералізації українського ринку телекомунікацій; розвитку науково-технічного й кадрового забезпечення інформаційної галузі; забезпеченню інформаційного суверенітету України та вдосконаленню системи захисту національних інформаційних ресурсів тощо.

ВИСНОВКИ. Отже, державна інформаційна політика повинна закласти основи для вирішення фундаментальних завдань розвитку суспільства, головними з яких є формування єдиного інформаційного простору України та її входження у світовий інформаційний простір, гарантування інформаційної безпеки особистості, суспільства й держави. Крім того, велика увага повинна приділятися формуванню демократично орієнтованої масової свідомості, становленню галузі інформаційних послуг, законодавчому регулюванню суспільних відносин, у тому числі пов'язаних з одержанням, поширенням і використанням інформації.

Державна інформаційна політика повинна стимулювати зростання виробництва засобів інформатизації, телекомунікації, інформаційних продуктів і послуг і водночас платоспроможний попит на них. Безперечно, в Україні практична реалізація державної інформаційної політики в сучасних умовах вимагає широкої психологічної кампанії з підтримки її основних положень громадськістю, роз'яснень її соціальної спрямованості та доведення її обґрунтованості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про інформацію» // Відомості Верховної Ради України. – К., 1992. – № 48. – Ст. 650.

2. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М. Бандурки: Монографія. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 368 с.

3. Інформаційна політика: навч. посіб. / Г.Г. Почепцов, С.А. Чукут. – К.: Знання, 2008. – 663 с.

4. Концепція національної інформаційної політики України: Законопроект № 4664 від 12.06.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gromada.lviv.ua/articles/2009/06/19/903.html>

NATIONAL INFORMATION POLICY OF UKRAINE AT THE PRESENT STAGE AND THE WAYS OF ITS IMPROVING

N. Zanizdra

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine. E-mail: vzanizdra@mail.ru

The main orientations and problems of the national information policy are considered and its present state is analyzed. The problems in the state information area are indicated; the main ways to improve the Ukrainian information policy are characterized. The fact that the state information policy should lay the basis for solving the fundamental problems of society is shown in the article. The most vital among these problems are those relating to the forming of unified information space of Ukraine and its incorporation into the global information space, ensuring of information security of the individual, society, and state.

Key words: national information policy, information sphere, information activity, information space.

REFERENCES

1. Law of Ukraine “About Information” // *Data of Supreme Council of Ukraine*. – К., 1992. – № 48. – Art. 650. [in Ukrainian]

2. Aristova I.V. *National Information Policy: Organizational and Legal Aspects* / edited by Dr. of Law, prof. A.M. Bandurko: Monograph. – Kharkov: Publishing of University of Internal Affairs, 2000. – 368 p. [in Ukrainian]

3. Pocheptsov H. H. *Information Policy: textbook* / H.H. Pocheptsov, S. A. Chukut. – К.: Knowledge, 2008. – 663 p. [in Ukrainian]

4. *The Concept of National Information Policy of Ukraine*: Bill № 4664 from 12.06.2009 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.gromada.lviv.ua/articles/2009/06/19/903.html> [in Ukrainian]

Стаття надійшла 14.06.2012.
Рекомендовано до друку
к.і.н., доц. Маслаком В.І.